

Vulgarita ve skupinové terapii

Jan Kožnar

Psychiatrická léčebna Bohnice, Praha

Adresa pro korešpondenci: Doc. PhDr. Jan Kožnar, PhD., Psychiatrická léčebna Bohnice, pavilon 5. Ústavní 91, 181 02 Praha 8, Česká republika

Ve své studii se pokouším zamyslet nad tím, jaké může mít vulgární mluva místo ve skupinové terapii. Nekladu si za cíl vypracovat úplnou a sofistikovanou odpověď. Budu spíše prezentovat kazuistickou empirii.

K mému příspěvku mne inspirovala příhoda z mé terapeutické praxe na psychoterapeutickém pavilonu v Psychiatrické léčebně v Praze Bohnicích. Pokusím se ji stručně zprostředkovat jako kazuistický zlomek a zkusím ji popsat poněkud zdramatizovaně, nicméně tak, jak se událost reálně odvíjela.

Na zmíněném pavilonu vedu ještě s kolegyní psycholožkou dvakrát týdně skupinu mužských a ženských pacientů diagnostikovaných většinou jako depresivní či anxiózní poruchy, mnohdy po nezdařených suicidálních pokusech. Samozřejmě se navzájem zastupujeme, je-li třeba.

Když jsem přiběhnul jedno pondělí na skupinu osamocené, překvapila mne atraktivní mladá pacientka v červeném svetříku, která ve skupině přímo svítivě vyčnívala. Podotýkám, že obvykle přibíhám z našeho testosteronově – maskulinního pavilonu sexuologických parafilních pacientů v ochranném léčení. Pacienty a pacientky ve skupině jsem

tedy pozdravil, přivítal a snažil jsem se nastínit plán pro průběh dnešní skupiny, přičemž jsem se obrátil i na atraktivní pacientku slovy, že když je nově ve skupině, bylo by dobře, kdyby se v průběhu skupinového sezení mohla představit. Tajemně se usmívala (protipřenosev jsem myslel, že eroticky), ostatní se smáli také, ti spíše neeroticky pobaveně. Byla to tak nápadná výzva z jejich strany, že jsem zapnul všechny své rezervy, včetně zbytků paměťových stop a nakonec se mi podařilo rozpoznat mírně známé rysy tváře oné „nové neznámé“ a identifikoval jsem v ní pacientku, kterou jsem už znal z dřívějšíka, řekněme jí Katka. Dlužno říci, že tato Katka sedávala 2 až 3 týdny ve skupině zcela tiše a pasivně, obvykle oblečena v černém, bez nalíčení a schoulena do sebe tak, aby zabírala co nejméně místa, nohy skrčené na židli pod sebou.

Když jsem verbalizoval své překvapení, či spíše šok, všichni mne zvesela a pobaveně ujišťovali, že jde opravdu o hluboce depresivní Katku, pobývajíc již na pavilonu nejméně měsíc, která se nyní takto změnila, setřásla depresi a postavila se na nohy údajně po mnou vedené minulé skupině, konkrétně po jakési mé stručné intervenci. Úzkostně

jsem pokračoval v rozpomínání a vybavil se mi zčásti Katčin manželský příběh, který neradostně předcházela její depresivní dekompenzaci. Vzpomněl jsem si, jak mluvila o frustrujících partnerských neshodách a o nesouladu, z velké části způsobovaném manželovou žárlivostí a vybavila se mi konkrétní vzpomínka, jež na mne zapůsobila značně otřesně, a sice ta, když manžel chtěl při jakémsi odjezdu z domova manželku dle jejích slov zašít. Musel jsem se explicitě ujistit, že ten trubec vážně myslel na to – zašít manželce vagínu. Když jsem se skupině pochlubil svou mnestickou stopou, reagovali živě, že ano, že si dobře vzpomínám na Katčino trápení a hned spontánně uváděli, že zde je právě místo dramatického a překvapivého terapeutického efektu – v mé tehdejší reakci. Prý jsem zareagoval spontánním vulgárním označením jejího manžela, prý jsem řekl, že je č... Nic z toho jsem si nebyl schopen vybavit a překvapeně jsem se ptal, zda jsem skutečně řekl o tom neznámém muži, že je č... Smáli se a unisono tvrdili, že ano. Dodnes mám tendenci tomu nevěřit, takový to byl suspektně výkon mého nevědomí. Nebo, chcete-li, protipřenosová reakce. Sám si o sobě myslím, že nejsem schopen takto nepřiměřeně vulgárně se vyjádřit v kódu skupině.

Nicméně, nejvíce šokující bylo přesvědčivé ubezpečování skupiny a konkrétně i Katky, že právě tato moje hypervulgární reakce byla tím efektivním terapeutickým agens, tou intervencí, která Katce tzv. otevřela oči a pomohla jí se rozhodně postavit manželovu tupému usurpátorství a žárlivéké agresii. Katka měla od té doby již jen strmě progresivní vývoj a záhy byla propuštěna ve velmi uspokojivém stavu. Dodnes uvádí, že právě tato moje vulgární intervence byla tím, co jí nejvíce prospělo a pomohlo v ozdravujícím rozhodnutí a říká, že nehrálo roli jen to vyjádření souhlasu a legitimizace k jejímu rozhodování se odpoutat od partnera, ale právě ta nesprávná expresivita výroku, která jí dle jejích slov správně „nakopla“ a vyprovokovala k aktivitě. Kdybychom v tomto případě dělali metodologii Q-třídění, co nejvíce v terapii pomohlo, byla by pacientčina odpověď nasnadě.

A nyní negativní zkušenost s vulgaritou a to dokonce z terapeutické skupiny sexuálně delinkventních mužů, kde bych očekával, že tak zvané funkční užívání vulgárních slov, případně obhroublejší mluvy, může terapeutické skupině těchto mužů prospět jako výraz vzájemné synchronizace a porozumění. Při obtížné diskusní práci s nově hospitalizovaným pedofilním pachatelem, jehož trestným činem bylo erotické dopisování s 13-letou dívkou a nesexuální dotýkání 8-leté dívky při sprchování, jsem se mu snažil vyjádřit pochopení k jeho sebepojetí o převážně netaktilní erotizaci dětí slovy, že, cituji „nikdo neříká, že by byl takový prasák, aby sexuálně tělesně zneužíval děti“, že se však přesto dopouštěl deliktů a nepřiměřeně erotizoval duši dětí, takže se stal pedofilním pachatelem. Tím se mi sice podařilo přispět k tvorbě náhledu daného pacienta, ale tupě nerefléktovaně jsem se dotknul jiného pedofilního pacienta v terapeutické skupině, již v pokročilém stadiu léčení a způsobil jsem mu značné komplikace. Začal mít opět suicidální myšlenky a realizovat sebepoškozující chování jako výraz sebetrestání pro mnou takto nechtěně potvrzené jeho negativní sebepojetí.

V uváděných kazuistických sebereflexiích upozorňuji na své vulgární vstupy ne zcela reflektované a cílevědomé. Uznávám, že vulgární slova a vulgární sdílené významy v terapii mohou být někdy funkční, ale měl bych být v jejich užívání cílevědomější a včas sebereflektující. A ověřovat si u svých pacientů jejich vliv, ohlas a odpověď, přičemž musím doufat, že jsou schopni a ochotni mi zpětnovazebné informace poskytnout.

Když jsem zde před několika lety na psychoterapeutické konferenci referoval o psychoterapii sexuálně delinkventních pacientů, uvědomil jsem si, že je mám svým způsobem rád. Jako kající hříšníky. Dnes se již sám sobě nedívám a ptám se spíše, zdali mají rádi oni mne.

Literatúra

Literatúra u autora.

Do redakcie došlo 20.12.2009.